

Prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

**CHARAKTERISTIKA
EVROPSKÉ UNIE
N a d s t á t n o s t**

NVS - 2021

Představení EU

- po válce – úsilí o vytvoření jednotného trhu v Evropě a o celkovou ekonomickou integraci Evropy (bez její východní části)
- metody integrace - alternativy:
- 1. **klasická mezinárodní organizace** (RVHP) na základě mezinárodního práva
- 2. **nadstátní organizace** na základě částečného přenosu suverénních pravomocí státu na tuto organizaci
- druhá možnost přijata

Předpoklady nadstátnosti:

- **Členské státy se vzdávají ve prospěch této organizace (Společenství, dnes Unie) části svých svrchovaných práv.**
- *Evropské hospodářské společenství (EHS) a později **Evropská unie** vytvořily nový mezinárodní řád, v jehož prospěch **členské státy převedly svá svrchovaná práva.***

Nadstátnost – pokrač. Costa v ENEL

- Založením na neomezenou dobu **Společenství**, které má vlastní orgány, právní subjektivitu, způsobilost k právním úkonům, ... a zvláště **skutečné pravomoci vyplývající z omezení svrchovaných pravomocí nebo jejich přenosu ze států na Společenství**,
- tyto státy **omezily**, byť jen v omezených oblastech, **svá suverénní práva**, a **vytvořily tak soubor práva použitelného na své státní příslušníky i na sebe samotné.**

Znaky nadstátnosti:

1. instituce, které **nereprezentují** členské státy;
2. přijímání rozhodnutí **většinou hlasů**, přičemž tato rozhodnutí zavazují všechny členské státy (i ty, které hlasovali proti),
3. zmocnění orgánů organizace k **přijímání aktů závazných pro členské státy i jednotlivce**;
4. přímá závaznost některých aktů i pro **fyzické a právnické osoby**,
5. nový právní řád (dnes právo EU): nejen Smlouva (původně EHS), ale i **sekundární právo, které tvoří instituce EHS (dnes EU)**;
6. **platnost aktů organizace (sekundární právo) posuzuje výhradně orgán (soud) organizace**,
7. **porušení povinností členského státu podle práva EU posuzují taktéž výhradně orgány organizace.**

Nadstátnost (supranacionalita)

- nadstátnost – nová metoda pro těsnou integraci (nejen obvyklá spolupráce)
- dosud bezprecedentní v mezinárodních vztazích
- členské státy **delegují pravomoci na instituce mezin. organizace** - Společenství (Unie) - cestou zřizovacích mezinárodních smluv
- dva aspekty nadstátnosti mezin. organizace:
 - musí získat od členských států pravomoci **ve vymezených oblastech**
 - musí mít prostředky k **realizaci nadstátních pravomocí (právní akty = PRÁVO)**

Charakteristika nadstátnosti - 1

- **Soudní dvůr - *Costa v. ENEL* (6/64) :**
- 1. Na rozdíl od běžných mezinárodních smluv Smlouva o EHS zavedla
- **vlastní právní řád, který se stal**
- **součástí právních systémů členských států a který je**
- **pro jejich soudy závazný (nejen pro soudy).**

Charakteristika nadstátnosti - 2

- 2. Založením Společenství
 - na neomezenou dobu,
 - s vlastními orgány (jednají vlastním jménem),
 - s právní subjektivitou,
 - způsobilostí k právním úkonům a k mezinárodně právnímu jednání
 - kdy Společenství (Unie) získala **skutečné pravomoci vyplývající z omezení svrchovaných pravomocí nebo jejich přenosu ze států na Společenství,**
- tyto státy **omezily, byť jen v omezených oblastech, svá suverénní práva,** a
- vytvořily tak **soubor práva použitelného na své státní příslušníky (jednotlivce) i na sebe samotné.**

Charakteristika nadstátnosti – 3

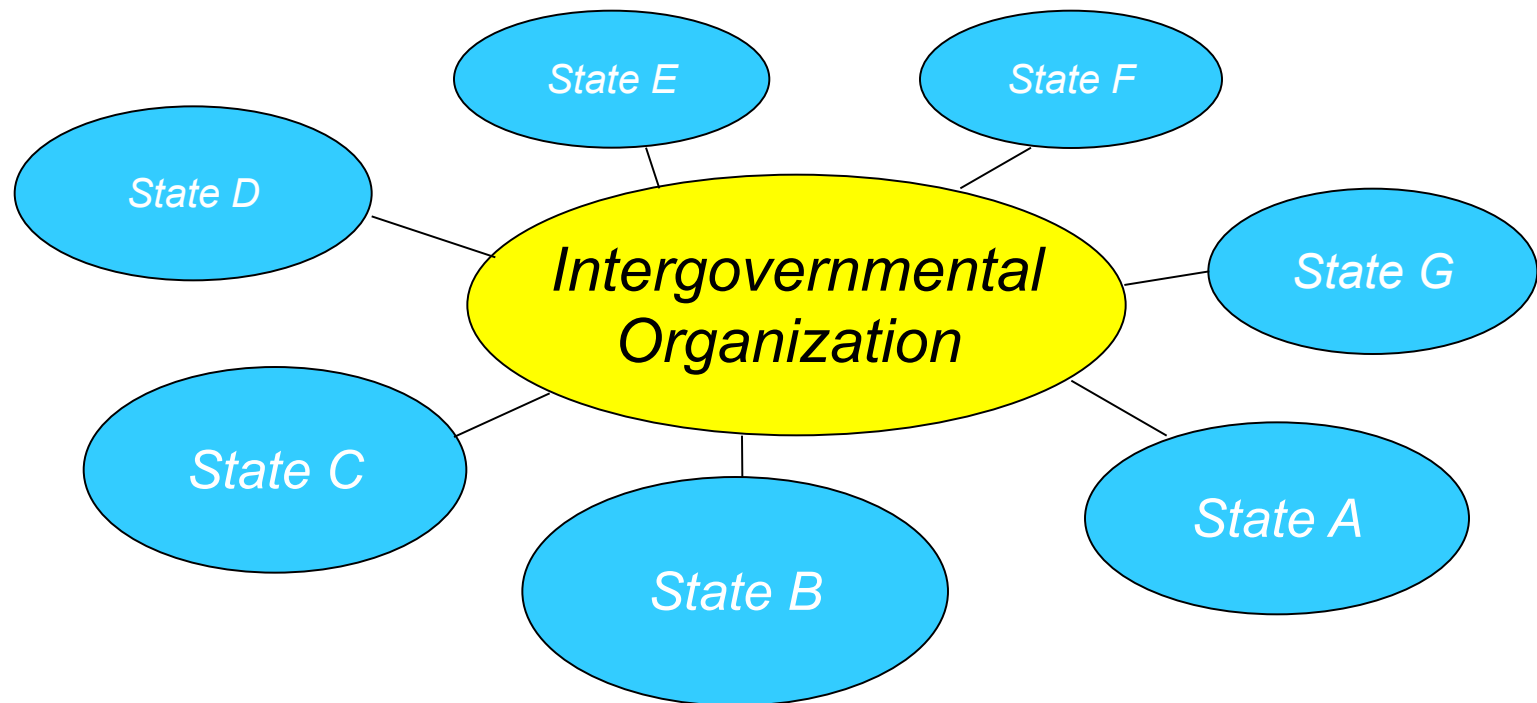
Unijní právo ve vnitrostátním právu

- 3. Důsledkem **začlenění** ustanovení pocházejících ze zdroje Společenství (Unie), a obecněji začlenění znění a ducha Smlouvy, **do práva každého členského státu**, je skutečnost, že
- **členské státy nemohou** proti právnímu řádu jimi přijatému na základě vzájemnosti s úspěchem uplatnit **pozdější jednostranné opatření**, jehož se tak nelze proti němu dovolávat. (= **přednost práva EU**)

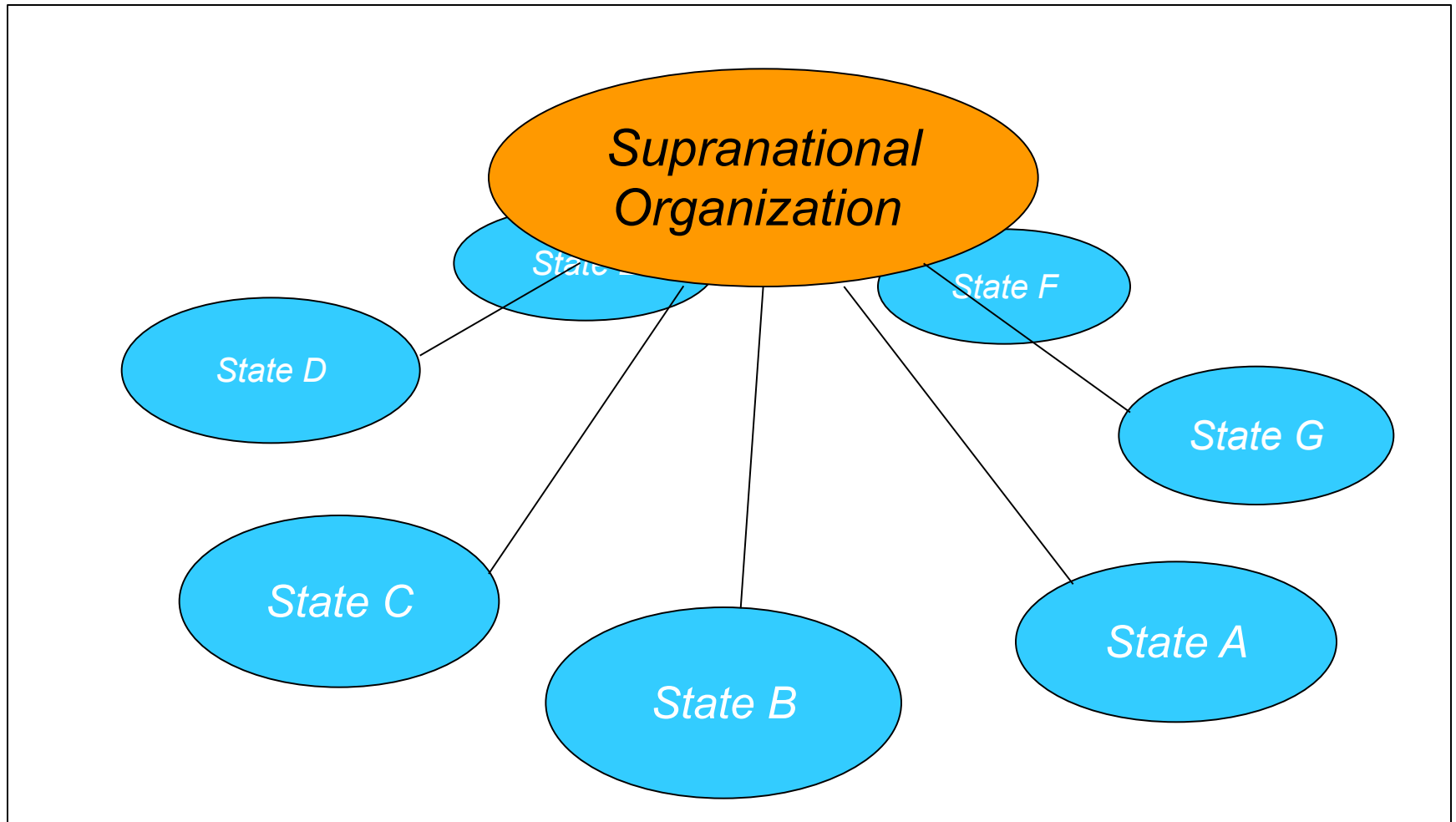
Charakter právního modelu integrace

- 1. **Suverénní stát je tvůrcem integračního procesu** – jeho účast v této činnosti není omezením, ale výkonem kompetencí (pravomocí) vyplývajících ze suverenity
- 2. Modelem procesu integrace zůstává **mezinárodní organizace**, i když velmi zvláštní
- 3. **Průnik dvou sfér** – státní (vnitrostátní právo) a integrační (unijní právo)

Běžná mezinárodní organizace a její členové (jediná úroveň)

Nadstátní organizace – nadřazena nad členy (2 úrovně)

Zdroje autonomie práva EU – 2 teorie

- **Federalistická** – členský stát plně podléhá Unii v určitých oblastech, protože se vzdal svrchovaných pravomocí (resp. jejich výkonu) – ***zdrojem práva je Unie sama***
- **Konstitucionalistická** – zvláštní (autonomní) charakter práva EU má svůj ***původ v ústavách členských států***, které přenesení pravomocí umožnily a dovolily

Delegování (přenášení) výkonu svrchovaných pravomocí na EU

- **prvotní je členský stát**
- pravomoci členských států jsou prvotní
- členský stát rozhoduje o tom, výkon kterých pravomocí bude delegovat (předávat)
- nejednoznačnosti nebo nejasnosti: kdo rozhoduje o rozsahu předaného výkonu pravomocí? (Soudní dvůr EU...!)

Omezení svrchovanosti: dvojí pojetí svrchovanosti

- Co je svrchovanost (suverenita): **nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci uvnitř nebo vně** (Jean Bodin, cca 1570)
- 1. V tomto smyslu je svrchovanost členského státu omezená – stát je povinen akceptovat rozhodování i právní předpisy práva EU i když nesouhlasí nebo proti své vůli bez ohledu na svou svrchovanost.
- 2. ALE: k tomu došlo **vědomě a dobrovolně** vstupem do EU. Je možné vystoupit. Proto má členský stát plnou svrchovanost.

Argumentace ve prospěch druhého pojetí

- a) Suverenita státu by byla omezená uzavřením jakékoli mezinárodní smlouvy, neboť každá smlouva stanoví pro své strany nejen práva, ale i povinnosti.
- b) Vysoký stupeň integrace nelze uskutečnit konvenčním způsobem jen prostřednictvím běžných mezinárodních smluv.

Členské státy – „vládci Smluv“

- Transfer výkonu pravomocí: jen na základě (prostřednictvím) zřizovacích smluv. EU **nemá** žádné vlastní (původní) pravomoci.
- Jedině členské státy tak určují rozsah **přenosu výkonu svých pravomocí na Unii cestou zřizovacích smluv, které jen ony samy schvalují.** Proto jsou „vládci Smluv“ (Herren des Verträge).
- Žádná změna Smluv není možná bez souhlasu všech členských států.

Příklad: Ústava Francie

- Čl. 88-1
- „Francouzská republika je členem Evropské unie, kterou tvoří státy, jež se **svobodně rozhodly společně vykonávat určité pravomoci**, za podmínek stanovených ve Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, ...“

Charakter EU – státní moc

- státní moc si zachovávají členské státy
- státní moc nepřechází na EU, přechází pouze výkon některých pravomocí, a to pod kontrolou členských států
- EU nemá žádnou státní moc, není státem. Nemá proto ani vlastní svrchovanost. Omezení svrchovanosti členských států (jejich podřízení EU) neznamená, že se jejich svrchovanost „přelévá“ na Unii.